

**DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT**

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref
12/1044-

Dato

13 OKT 2014

Statnett SF - 420 kV kraftledninger Kvinesdal - Ertsmyra - klagesak

1. INNLEDNING

Olje- og energidepartementet viser til NVE oversendelse av 11. april 2014 av klager på NVEs konsesjonsvedtak av 18. desember 2013 der Statnett fikk anleggskonsesjon til oppgradering av dagens 300 kV-ledninger mellom Fedå og Tonstad til 420 kV og til å etablere nye Kvinesdal og Ertsmyra transformatorstasjoner. Statnett fikk samtidig ekspropriasjonstillatelse for Kvinesdal transformatorstasjon med mer og oppgradering av de to 300 kV-ledningene i tillegg til nye forbindelser mellom Tonstad og Ertsmyra.

2. BAKGRUNN

Statnett søkte i mars 2010, med tilleggssøknader av september 2010, juni 2012 og juni 2013, om anleggskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse til å oppgradere eksisterende 300 kV-ledninger mellom Fedå i Kvinesdal og Tonstad i Sirdal til 420 kV spenning. Søknaden omfatter også å bygge, eie og drive nye Kvinesdal og Ertsmyra transformatorstasjoner. Ledningsanleggene er deler av en større oppgradering av nettet på Sør-Vestlandet kalt Vestre korridor. Vestre korridor omfatter sentralnettet fra henholdsvis Kristiansand og Arendal til Sauda, og omfatter en rekke ledningstrekninger og transformatorstasjoner som er omsøkt i til sammen seks konsesjonssøknader. Departementet viser til NVEs redegjørelse i Bakgrunn for vedtak av 18. desember 2013.

Parallelt med behandlingen av spenningsoppgraderingen har NVE gjort en innledende behandling av Statnetts søknad om ny kabel til Tyskland, kalt Nord.Link. NVE oversendte

departementet en vurdering av sistnevnte søknad 18. desember 2013. Endepunktet med likeretteranlegg mv. på land for Nord.Link-kabelen er planlagt lagt til Ertsmyra. Nord.Link er planlagt ført som 500 kV likestrøms luftledning parallelt med spenningsoppgradert 420 kV Ertsmyra – Kvinesdal fram til om lag kommunegrensa til Kvinesdal. En rekke av de temaene Sirdal og Kvinesdal kommuner har trukket fram i sine respektive innsigelser omfatter begge anleggene samlet. Departementet vil derfor så langt det er hensiktsmessig se de to sakene i sammenheng. Det vises til departementets vedtak av dags dato om anleggskonsesjon og utenlandskonsesjon til Nord.Link-kabelen.

Departementet gjennomførte befarings av enkelte deler av anlegget i Sirdal kommune den 3. juni 2014. I forbindelse med befaringsen ble det også avholdt møte med Sirdal kommune og med berørte grunneiere.

3. KLAGER OG INNSIGELSER

3.1 Klager

Følgende har påklaget NVEs vedtak:

Sirdal kommune klager blant annet på valg av adkomstløsning til Ertsmyra transformatorstasjon og løsningen med luftledning fra dagens koblingsanlegg på Tonstad til Ertsmyra. Klagen bygger på den innsigelsen kommunen har fremmet. Denne omtales nedenfor.

Olav Magne Tonstad påklager den valgte løsningen med to luftledninger fra Tonstad til Ertsmyra. Han mener ledningen bør bygges som kabler i tunnel og at det bør utredes om de kan gå direkte fra Tonstad kraftstasjon slik at Tonstad koblingsanlegg på sikt kan fjernes. Klager mener luftledningene vil gi økt rasfare.

Tonstad Grendeutvalg v/Tor Audun Tonstad har også påklaget valg av luftledning fra Tonstad til Ertsmyra med om lag samme begrunnelse som Olav Magne Tonstad.

NVE har vurdert klagen i oversendelsesbrevet av 11. april 2014, og finner der ikke grunnlag for å gjøre endringer i vedtaket.

3.2 Innsigelser

Sirdal kommune varslet i høringen innsigelse til konsesjonssøknaden. Kommunen opprettholdt innsigelsen etter NVEs konsesjonsvedtak. Grunnlaget for innsigelsen er blant annet krav til behandlingsform og samlet behandling av energiprojekter i kommunen, krav om lokale arbeidsplasser og verdiskapning, etterbruk av bygningsmasser og valg av adkomstveg til Ertsmyra.

Kvinesdal kommune varslet i høringen innsigelse til konsesjonssøknaden. Kommunen opprettholdt innsigelsen etter NVEs konsesjonsvedtak med den begrunnelse at Statnett ikke er pålagt å bidra til utvikling av kompetansearbeidsplasser i listerregionen.

Olje- og energiministeren med representanter for Olje- og energidepartementet, møtte listerkommunene og Listerrådet i Kvinesdal 7. april 2014 for å få innspill og drøfte kraftledningsaken, Nord.Link og øvrige planer for energianlegg i regionen. Den 16. september ble det avholdt møte med kommunene i Olje- og energidepartementet ledet av statsråden, der spørsmålene på nytt ble gjennomgått.

For en nærmere redegjørelse for klagegrunner og innsigelsene viser departementet til NVEs konsesjonsvedtak, oversendelsesbrev og til merknadene nedenfor.

4. DEPARTEMENTETS MERKNADER

4.1 Klagesaksbehandlingen

Departementet skal i klagebehandlingen vurdere de synspunkter klagerne kommer med. Departementet kan prøve alle sider ved saken og ta hensyn til nye omstendigheter, jf. forvaltningsloven § 34 annet ledd. I departementets vurdering av om konsesjonen etter energiloven skal opprettholdes, må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Energiloven skal sikre at produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte.

Klagesaken gjelder luftledningene på 1,7 km mellom Tonstad og Ertsmyra og valg av adkomstløsning til anleggsområdet på Ertsmyra. I tillegg er det innsigelse fra Kvinesdal kommune som ikke direkte er knyttet til de vedtatte elektriske anleggene. Departementet konstaterer at det ikke er klager på transformatorplasseringer eller ledningsanlegget fra Ertsmyra til Kvinesdal.

Sirdal kommune mener prosjektet burde vært meldt og konsekvensutredet og at de ulike kraftprosjektene i kommunen burde ha vært behandlet samlet. Departementet viser til at NVE som ansvarlig myndighet etter konsekvensutredningsforskriften, har konstatert at de aktuelle anleggene ikke utløser krav om konsekvensutredninger. Videre merker departementet seg at NVE som ledd i saksbehandlingen har utarbeidet en samlet oversikt over aktuelle energiprojekter i de berørte kommunene, og at oversikten er lagt til grunn for vurderingen av samlet belastning i regionen.

Departementet viser til at denne klagesaken er behandlet sammen med konsesjonssøknaden om ny kabelforbindelse til Tyskland; Nord.Link. Det er avholdt møter med Sirdal kommune, Listerrådet og de berørte grunneierne, og aktuelle områder i Sirdal er befart av departementet sammen med kommunen og andre berørte. Departementet finner at saken er godt opplyst og at det er grunnlag for å fatte vedtak.

4.2 Strekingen Tonstad - Ertsmyra

Klagerne mener de to nye 420 kV kraftledningene på strekingen Tonstad – Ertsmyra må bygges som jordkabel, eventuelt som kabel i boret tunnel. Kommunen presiserer at det ikke er hensynet til visuelle virkninger som ligger bak kabelkravet. Kommunen peker i den forbindelse på beredskapsmessige hensyn, eksisterende og fremtidige boområder og muligheten for sanering av eksisterende koblingsanlegg på Høgåsen.

Det følger av Stortingets behandling av Meld. St. 14 (2011-2012) om utbygging av strømmettet at kabling i sentralnett bare kan finne sted dersom:

- luftledning er teknisk vanskelig eller umulig, som for eksempel i byer og ved kryssing av større sjøområder eller
- dersom ekstrakostnaden for kabling av en begrenset delstreking kan forsvares med at det gir særlige miljøgevinster sammenlignet med luftledning og/eller en begrenset streking med kabling gir en vesentlig bedre totalløsning alle hensyn tatt i betraktning.

Departementet merker seg at NVE har vurdert det slik at de negative visuelle effektene av de to nye 420 kV ledningene mellom Tonstad og Ertsmyra langt på vei vil oppveies av de positive effektene av sanering av eksisterende 300 kV ledninger fra sør inn til Tonstad. Departementet konstaterer at det uansett ikke foreligger slike ”særlige miljøgevinster” som Meld. St. 14 (2011-2012) refererer til.

Kabling av ledningene mellom Tonstad og Ertsmyra er av NVE anslått å ha en merkostnad sammenlignet med luftledning på 80-180 millioner kroner. Kommunens forslag om kabling i boret tunnel er ikke utredet, men kommunen har fått skissert en merkostnad sammenlignet med luftledning på over 100 millioner kroner. Departementet kan ikke se at det på noen måte er anført at kabling av ledningsstrekke kan frigjøre areal av en slik verdi at det er samfunnsmessig forsvarlig.

Statnett har vurdert hensynet til mulig skredfare i området med bakgrunn i den kartleggingen NGI har redegjort for i rapporten fra høsten 2012. I et notat av 18. desember 2013 til NVE med videre henvisning til rapport fra befaring med skogfaglig konsulent (*Skog-Kompaniet AS – Analyse av skogen ved Høgåsen trafo, Sirdal, Rapport 1, desember 2013*), konkluderes det med at ”med den skogen som står igjen og til dels veien som buffer kan det vanskelig ses at linjeutvidelse skal komme i konflikt med det NGI har registrert som faresone.” Konklusjonen tar utgangspunkt i at det skal utføres skånsom hogst og eventuell toppkapping der det er mulig. Departementet forutsetter at Statnett legger dette til grunn i detaljplanleggingen, og finner at hensynet til skredfare ikke er til hinder for etablering av kraftledningen.

Departementet kan ikke se at det er grunnlag for valg av en annen løsning for dette ledningsanlegget enn luftledningsalternativet vedtatt av NVE.

4.3 Adkomstvei til Ertsmyra transformatorstasjon

Etablering av adkomstvei til Ertsmyra vil være avgjørende både for ny Ertsmyra transformatorstasjon og for Nord-Link-anlegget. Adkomstveg til Ertsmyra er derfor en del av både søknaden om spenningsoppgradering og om anleggskonsesjonen til Nord.Link. Departementet behandler veispørsmålet samlet her.

Statnett søkte opprinnelig om å benytte eksisterende vei fra sør inn til Ertsmyra. På bakgrunn av innspill fra Sirdal kommune søkte Statnett i tilleggssøknad av juni 2013 (Nord.Link) om etablering av vei fra nord. Statnett mener at etablering av adkomstveg både fra nord og sør gir såpass store fordeler og fleksibilitet for anleggsarbeidene at det overstiger ekstrakostnaden anslått til om lag 7 millioner kroner, for etablering av to veier.

NVE slutter seg til Statnetts vurdering og har innstilt på at det anlegges vei både fra nord og sør. NVE viser blant annet til at en kombinert løsning med veg fra nord med ordinær transport og en veg fra sør med tungtransport, vil redusere behovet for transport gjennom bebyggelsen ved Tonstad, og at dette vil være positivt med tanke på trafikksikkerhet og andre ulemper for lokalsamfunnet.

Sirdal kommune ønsker primært at det bare bygges vei fra nord. Kommunen kan imidlertid godta at det også bygges vei fra sør, men forutsetter at veien fra nord oppgraderes til å tåle spesialtransport (frakt av transformator). Kommunens krav er basert på et ønske om en oppgradering av veistandarden på fylkesvei 977 (FV 977) mellom Tonstad og Josdalen. Oppgradering av FV 977 til å tåle spesialtransport vil utløse behov for større utbedringer av denne veien, blant annet må stigningsgraden reduseres. Kommunen legger vekt på at nytten av en oppgradering av FV 977 er større enn oppgraderingen av den private veien fra sør, og viser i den forbindelse til at fylkesveien er svært bratt og uoversiktlig og til dels tett trafikkert av både skolebuss og private. En oppgradering av fylkesveien vil dessuten legge til rette for videreutvikling av et næringsområde i området.

Departementet merker seg Statnetts ønske om å kunne benytte to adkomstveier og NVEs vurdering av dette som en fornuftig løsning, og legger til grunn at det gis tillatelse til adkomstveg både fra nord og sør. Departementet merker seg også at uansett valg av veiløsning for spesialtransport er det forutsatt betydelige tiltak for å bedre fremkommelighet og trafikksikkerhet ved begge adkomstveiene.

En oppgradering av FV 977 til å tåle spesialtransport innebærer blant annet at veien må få mindre stigning, da enkelte partier har høyere stigning enn grensen for spesialtransport. Stigningsreduksjon innebærer at veien må gjøre lengre på enkelte strekninger. Det er særlig en strekning før planlagt avkjøring til transformatorstasjonsområdet på Ertsmyra som er vurdert. Statnett oversendte 7. mai 2014 departementet en skisse utarbeidet av Sweco, som viser hvordan denne veistrekningen kan forlenges slik at stigningen reduseres tilstrekkelig. Forlenging av veien innebærer at veien legges nærmere flere boliger og til dels over dyrket mark. Omleggingen vil berøre en privat brønn og adkomsten til flere boliger. For å få en jamn stiging må det påfylles masser på den dyrkede mark, noe som øker arealbeslaget. Veien vil til dels komme i utsynsretningen fra flere boliger og oppbyggingen vil gjøre den relativt

dominerende i landskapet. Departementet befarte den aktuelle veistrekningen sammen med blant annet kommunen og berørte grunneiere 3. juni 2014. De direkte berørte grunneierne motsetter seg en slik løsning. Sirdal kommune foreslår alternativt at veien legges om, og at ny vei føres sør for bebyggelsen og inn på FV 977 før planlagt avkjøring til stasjonsområdet på Ertsmyra. Bygging av ny vei medfører høyere kostnader og har et tidsmessig aspekt all den tid veien ikke er utredet eller omsøkt.

Departementet har foretatt en grundig vurdering av de alternative adkomstløsningene og Sirdal kommunes krav og ønsker med hensyn til forbedring av FV 977 og trafikksikkerhet. Departementet legger til grunn at det uansett valg av adkomstvei for spesialtransport må utføres betydelige tiltak, så som nødvendige sikt- og møteplassutbedringer, på FV 977 slik at hensynet til anleggstrafikk, øvrig privat og offentlig transport og trafikksikkerhet for øvrig ivaretas skikkelig. Videre antar departementet at med gjennomføring av slike tiltak vil forskjellen mellom en generell oppgradering av eksisterende vei og en vei bygget for spesialtransport ikke være betydelig verken hva gjelder framkommelighet eller trafikksikkerhetsmessig.

Departementet merker seg at Statnett i brev av 31. mars 2014 skriver at *ved oppstart av byggingen er det adkomst fra sør som gir hensiktsmessige framdrift og effektiv drift tidlig i utbyggingsfasen*. Departementet skal videre bemerke at spørsmålet om spesialtransport er knyttet til frakt av transformatorkomponenter. Dette er kompliserte operasjoner som krever planlegging og spesialkompetanse, og som dessuten må tilpasses øvrig byggevirksomhet. Konesjonsmyndighetene må vise varsomhet med å legge større begrensninger i Statnetts adgang til å planlegge slik transport, med mindre åpenbare allmenne hensyn krever det.

Etter en avveining av alle relevante hensyn finner departementet at det ikke er grunnlag for å pålegge Statnett å benytte FV 977 til spesialtransport. For øvrig slutter departementet seg til NVEs konklusjon om at det gis adgang til å anlegge adkomstvei både fra nord og sør, og viser til at detaljer rundt transport og adkomst fastlegges i Miljø-, transport og anleggsplanleggingen. Departementet forutsetter at denne planleggingen gjøres i tett dialog med Sirdal kommune.

4.4 Lokale arbeidsplasser og lokal verdiskapning

Kvinesdal kommune mener Statnett bør pålegges å bidra til utviklingen av kompetansearbeidsplasser i Lister-regionen. Sirdal kommune ønsker også lokale arbeidsplasser og generell verdiskapning i regionen. Kravene må sees i sammenheng med Lister-kommunenes generelle ønske om at den samlede etableringen av energianlegg i regionen må bidra til lokal verdiskapning og arbeidsplasser, slik de har anført gjennom Listerrådet.

Departementet er fullt innforstått med alle de energi- og vannkraftanlegg som befinner seg i Kvinesdal og Sirdal. Departementet har derfor forståelse for at de to vertskommunene ønsker at etablering av ytterligere energianlegg skal gi noe igjen til kommunene i form av inntekter, arbeidsplasser og næringsvekst. Erfaringsmessig medfører de fleste store kraftledningsanlegg betydelige investeringer i vertskommunene i form av bruk av lokalt næringsliv det være seg

entreprenørvirksomhet, næringsmiddelbedrifter og innløsning. Annet regelverk setter imidlertid grenser for hva som kan fastsettes av vilkår i den forbindelse i konsesjoner.

Energiloven setter klare begrensninger for hva som kan pålegges av økonomiske kompensasjon. Konsesjonskraft, konsesjonsavgifter og næringsfond er det ikke adgang til å pålegge i konsesjoner for elektriske anlegg. Departementet viser for øvrig til Nettmeldingen, Meld. St. nr. 14 (2011-2012) side 100 hvor det heter:

Et godt og velutviklet sentralnett er til nytte for hele samfunnet. Det enkelte nettprosjekt bidrar til robusthet i sentralnettet og ikke bare for områdene som knyttes sammen. Hvordan nytte og konsekvenser av enkeltprosjekter fordeler seg mellom regioner og lokalsamfunn kan derfor ikke anslås på en fornuftig måte, og en slik vurdering er heller ikke formålstjenelig. Regjeringen mener at et robust sentralnett er et felles, nasjonalt ansvar og at fordelene tilfaller samfunnet som helhet. En kompensasjonsordning for lokalsamfunnet som berøres av nettinvesteringer vil ikke være i tråd med dette, og er ikke aktuelt å innføre.

Et samlet Storting sluttet seg til dette, jf. Innst. 287 S (2011-2012).

Departementet er orientert om den kontakt som har vært mellom kommunene i Lister, representanter for Listerrådet og for Statnett for å finne løsninger på noen av de spørsmål som her er reist. Departementet er gjort kjent med at partene nå skal vurdere og utarbeide forslag til tiltak innen utvalgte temaer som kan bidra til kompetanse- og næringsutvikling i Listerregionen. Departementet forutsetter at Statnett legger til rette for ordninger som kan bidra til en slik utvikling i Lister innenfor gjeldende reguleringer og de rammer som foretaket skal legge for sin virksomhet.

Det ble avholdt møte i departementet 16. september 2014 mellom politisk ledelse og ordførerne fra Lister i tillegg til representanter fra Listerrådet. Ordførerne og representantene fra Listerrådet uttrykte ønske om oppfølging av Energi 21-rapporten, som blant annet oppfordrer til satsing på FoU innenfor vannkraft, og at satsingen på dette området lokaliseres i Lister. I brev fra Listerrådet til departementet mottatt 3. oktober reises spørsmålet om realisering av et test- og demonstrasjonsanlegg for pumpekraft i Lister. Departementet har merket seg at Listerrådet vil komme tilbake til et forslag til en prosjektskisse i samarbeid med universitetetsmiljøene og energiselskaper. Departementet understreker at Listerrådet med aktuelle samarbeidspartnere, på lik linje med andre aktører, må søke Forskningsrådet om støtte gjennom søknadsrundene som blir utlyst.

I brevet oppfordres også departementet til å pålegge Statnett å legge fiberkabel sammen med kraftkabel til Tyskland. Departementet har ikke grunnlag for å fastsette et slikt pålegg i tilknytning til konsesjonsvedtaket for Tysklandskabelen etter energiloven § 4-2.

4.5 Ekspropriasjon

NVE har lagt til grunn at grunneierne ikke har påklaget ekspropriasjonsvedtaket. Direktoratet har likevel besluttet at ekspropriasjonsvedtaket gis utsatt iverksettelse til klagen på konsesjonsvedtaket er avgjort. Departementet legger imidlertid til grunn at i saker der grunn- og rettighetshavere påklager et konsesjonsvedtak som også innebærer en ekspropriasjonstillatelse, må det antas at de også motsetter seg ekspropriasjonen med mindre annet tydelig fremgår av klagen. Departementet finner på det grunnlag at klagen fra Olav Magne Tonstad og Tor Audun Tonstad også innebærer klage på ekspropriasjonsvedtaket. Av oreigningslova § 5 annet ledd følger det at klage på ekspropriasjonsvedtak gir utsatt iverksettelse til klagen er avgjort med mindre annen beslutning treffes. Slik beslutning foreligger ikke, og ekspropriasjonsvedtaket kan derfor ikke iverksettes før klagesaken er avgjort.

Samtykke til ekspropriasjon kan bare gis etter at det er foretatt en interesseavveining etter oreigningsloven § 2 annet ledd: "*Vedtaket eller samtykke kan ikke gjerast eller gjevast uten at det må reknast med at inngrepet tvillaust er meir til gagn enn skade.*" Dette innebærer at samtlige skader og ulemper de omsøkte anlegg medfører, skal avveies mot den nytten som oppnås med ekspropriasjonen. Den løsningen det er gitt anleggskonsesjon for, danner utgangspunktet for interesseavveiningen.

Samfunnets behov for sikker og stabil kraftforsyning må avveies mot hensynet til de grunneiere som blir berørt og til andre allmenne interesser. Departementet viser i denne sammenheng til NVEs vurderinger i notatet Bakgrunn for vedtak om behovet for ledningen, virkninger for berørte og konsekvenser for naturmangfoldet, samt departementets vurderinger ovenfor.

Departementet har etter en samlet vurdering funnet at de samfunnsmessige fordelene ved de anlegg det er gitt konsesjon for, utvilsomt må antas å være overveiende i forhold til de skader og ulemper som påføres andre. Departementet mener at de samfunnsmessige fordelene ved tiltaket veier tyngre enn hensynet til den enkelte grunneier som her er berørt. Vilåret i oreigningsloven § 2 annet ledd er derfor oppfylt. Departementet har etter en helhetsvurdering kommet til at inngrepet utvilsomt vil være til mer gagn enn skade, jf. oreigningslova § 2 annet ledd. NVEs ekspropriasjonsvedtak stadfestes.

Statnett har også søkt om forhåndstiltredelse, jf. oreigningslova § 25. NVE viser til at det ikke er begjært skjønn og har derfor foreløpig ikke tatt denne søknaden til behandling. Departementet viser til at det er søkt om ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter både for de elektriske anleggene knyttet til spenningsoppgraderingen og for Nord.Link. De to anleggene har tilknytningspunkter som gjør at de må ses i sammenheng ekspropriasjonsrettslig. Videre har NVE kun gitt en delvis ekspropriasjonstillatelse for spenningsoppgraderingen, mens enkelte områder er utsatt i påvente av Nord.Link.

Departementet mener derfor det er hensiktsmessig at NVE behandler spørsmålet om forhåndstiltredelse når det nå foreligger vedtak i begge sakene.

5. KONKLUSJON

Klager og innsigelser tas ikke til følge.

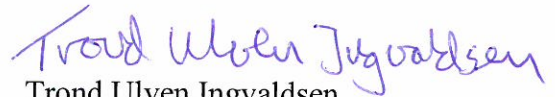
NVEs vedtak av 18. desember 2013 om anleggskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse stadfestes.

Departementets vedtak kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd første punktum.

Med hilsen

Per Håkon Høisveen (e.f.)
ekspedisjonssjef

Trond Ulven Ingvaldsen
avdelingsdirektør

Kopi til:

Norges vassdrags- og energidirektorat
Listerrådet

Adressliste

Sirdal kommune	Tonstad	4440	TONSTAD
Statnett SF	Postboks 4904 Nydalen	0423	OSLO
Kvinesdal kommune		4480	KVINESDAL
Olav Magne Tonstad	Hauanvegen 19	4440	TONSTAD
Tor Audun Tonstad	Ytregarden 5	4440	TONSTAD